

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ ПРОФ. Д.Ф.Н. АЛЕКСАНДЪР ТОДОРОВ АНДОНОВ ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА КЕВИН МАЙКЪЛ СТИВЪНСЪН ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН “ДОКТОР” НА ТЕМА „ФИЛОСОФИЯТА НА НАСТОЯЩЕТО КАТО ЦЕННОСТ: ФЕНОМЕНОЛОГИЧНИ, ЕТИЧНИ, АНТРОПОЛОГИЧНИ И ТЕРАПЕВТИЧНИ АСПЕКТИ“

Кевин Стивънсън е зачислен на редовна докторантура по професионално направление 2.3. Философия (Философия с преподаване на английски език) със Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ №РД 20-1110 от 15. 07. 2015 г. към катедра „Логика, етика и естетика“ на Философски факултет на СУ с научен ръководител доц. д-р Веселин Дафов и отчислен предсрочно с право на защита със Заповед № РД 20-9921 от 10. 07. 2017 г.

Той е гражданин на Канада. Има завършена бакалавърска степен по политически науки, философия и история от университета в Торонто – Канада, 2006 г.

Завършил е също и магистърска програма по философия с преподаване на английски език на Софийски университет през 2011 г. Има множество завършени курсове като: Поезия и литература 2006 г.; Политически науки и лобиране (Как да се лобира в Брюксел) 2006 г.; TESOL/TEFL за учител по английски език; Програма за развитие на уменията на учители и др.

Работил е като преподавател по английски език на различни места, включително и в Мексико, Мексико сити. Понастоящем работи като учител по английски език с работодател The Greenwich Centre English Academy. Работил е и около две години и половина в областта на финансови и застрахователни дейности с работодател IBM UK LTD в Мадрид, Испания (01.2.2008 – 01.7.2010 г.).

Социалните му умения и компетентности са в областта на межкултурния диалог, съветване, обсъждане, публично говорене.

Организаторските умения и компетентности на г-н Стивънсън включват работа с програмите: Excel, Word, SAP, CDMS. Компютърните му умения и компетентности са в програмиране на Уеб страници, и др. Умее да свири на китара, да рисува абстрактна живопис, да създава поезия, играе футбол и бяга маратон.

Дисертационният труд е в обем 328 стр., от които 3 страници са Позовавания.

Литературата включва 53 заглавия на английски език. Бележките са подредени последователно и са общо 1278.

В структурно отношение дисертационният труд се състои от: Въведение /33 стр./ и четири глави. Първа глава - „Феноменологията и ориентацията към настоящето“ /76 стр./ включва 13 подточки. Втора глава, наречена „Етиката през необективираното настояще“ /28 стр./ е с девет подточки. Трета глава със заглавие „Антропологическата концепция за Егото и едно необективирано настояще“ е с 26 подточки в рамките на 151 стр. Четвърта глава с наименование „Ролята на настоящето и терапията“ /39 стр./ е с 9 подточки, две от които – съответно с подточки. Общо подточките са 57. Съобщавам това, за да поясня защо не е възможно да се говори конкретно за подточките в текста, тъй като това би отнело твърде много време, макар че повдигнатите проблеми несъмнено се нуждаят от подробно обсъждане.

Общото впечатление от дисертационния труд на колегата Кевин Стивънсън е, че той отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р България и Правилника на Софийския университет "Св. Климент Охридски" за получаването на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.3. философия (философия с преподаване на английски език).

Дисертационният труд на колегата Кевин Стивънсън е предизвикателство за традиционното философско мислене.

Според дисертанта неговият проект „може да се разглежда като приведен в съответствие с Модернизма (не Модерността), като следваща стъпка след Романтичния експресионизъм; като и двете течения са против инструменталните и неангажирани начини на действие и мислене, и имат за цел да осигурят източници, които могат да възстановят в живота богатство, дълбочина и смисъл“ (Преглед..., стр. 6). Целта на проекта на дисертанта е „да надгради върху идеята на Хусерл, че Аз-ът включва живот, който запазва своите жизненоважни режими, които ще наричаме ипостаси, и че Аз-ът непрекъснато се променя по време на живота си, една концепция за себе си, която ще покажем, че не включва обективизирането на настоящия момент.“ (Пак там, стр. 4).

Кевин Стивънсън използва основни положения от теологията, следвайки, както той посочва, Левинас, за да обоснове значението на формулираната от него схема на базови хипостаси в човешкото разбиране (терминът на Кевин Стивънсън „хипостаси“ е подобър от термина “ипостас” на български език, защото изказва наличието на

възможности в реалността му). Намирането на връзката с теологията заслужава висока оценка.

Може би наименованието на дисертационния труд би трябвало да гласи: **ФЕНОМЕНОЛОГИЧНАТА ФИЛОСОФИЯ НА НАСТОЯЩЕТО КАТО ЦЕННОСТ: ЕТИЧНИ, АНТРОПОЛОГИЧНИ И ТЕРАПЕВТИЧНИ АСПЕКТИ**“

Нямам затруднения да заявя, че Кевин Стивънсън има необходимата компетентност за самостоятелна работа по философски проблеми на човешкото съществуване с възможностите на феноменологическата философия на Хусерл и Хайдегер. Той има и успешната амбиция да допринесе със своето изследване за изясняването на въпроси от съществено значение за съществуването на човека, включително и в терапевтично отношение. Кевин Стивънсън развива собствена, както той я нарича, Хайдегерианска позиция по разглежданите проблеми.

Ще се съсредоточа само върху няколко момента от дисертационния труд, които намирам за подходящи за изясняването на резултатите в дисертацията. В „Преглед на докторската дисертация...“, се казва, че дисертацията „представя идеята, че стойността на настоящето, чрез своята де-обективизация има дълбоко значение за начина, по който съществуваме и преживяваме света“(стр. 2).

Тази идея е подходяща за философско изследване в дисертационен труд.

Няма съмнение, че Кевин Стивънсън поставя за разглеждане фундаментален философски проблем, който надхвърля традиционните философски осмисляния и изисква, за да може да бъде обсъждан дори, излизане от рамките им.

Когато дисертантът въвежда темата за значението на настоящето за философските осмисляния и човешкото битие, той вече е навлязъл в други философски измерения – такива, които преценяват съществуващото с оглед на времеенето му. Това са измеренията, които се откриват през реалността на времето. По мащабност те, най-малкото, могат да бъдат съпоставяни с тези на пространството и телесността, които доминират традиционното философско осмисляне и съответно социалните отношения. Обхватността на философстването през реалността на времето позволява най-различни философски теоретизации, съпоставими по многообразие с тези, които са осъществявани през реалността на пространството и телесността.

Дисертантът избира да изследва философските проблеми на човешкото битие, ограничавайки се до настоящето, служейки си с феноменологията. Това, разбира се, е

негово право. Би могло да се напомни обаче, че философията има и други постижения в познанието на реалността на времето, каквито са тези на А. Бергсон, донякъде А. Уайтхед с процесуалната философия, и /обобщено казано/ на субектната философия, която не са изчерпва с феноменологията.

Феноменологическата философия на Хусерл и Хайдегер има несъмнени заслуги за тематизиране на реалността на времето. Това тя извършва обаче като затваря времеенето в съзнанието (Хусерл) и съществуването на човека в света на човека (Хайдегер) - както преценява дисертантът.

Такова разглеждане на времеенето едва ли е достатъчно, за да покрие всички съществени проблеми на човешкото съществуване, защото лишава многообразието на битието от времеене /например на неживия свят/, а също и свежда времеенето на живеенето до това на човека, като пропуска времеенето на живота на растенията и животните.

Кевин Стивънсън се стреми да преодолее някои от недостатъците на феноменологичната философия, въвеждайки, както той се изразява, „некартезиански дуализъм“ - за разлика от Хайдегер, който е анти-дуалист (Преглед..., Стр. 50). Целта на колежата Стивънсън е да открие качествена специфика на човешкото битие, без да подценява социалния и интерсубективния аспект на живота, както постъпват Хайдегер и Сартр (Дисертацията стр. 108). В дисертационния труд човешкото битие се разглежда, в съгласие с разбиранията на Хайдегер, като автентично и неавтентично. То е автентично, когато „живее самостоятелно чрез собствените си способности да бъде“ и не е такова, когато зависи „от другите“ и превръща лицето си в маска (Преглед..., стр. 28).

Неавтентичното човешко битие е обективирано и зависи от „те“. За да бъде автентично, то следва да се деобективира - като човек се оттегли от обективирането на настоящето си и зависимостта си от другите, за да се върне към себе си с осъзнаването на времето, смъртността и възможностите да бъде, и по този начин към свободата, включваща инициатива, спонтанност и творчество. (Дисертацията, стр.131).

Можем обаче да имаме и философско разбиране, че човешкото битие не е автентично в обективирането му и зависимостта от другите, но това не налага оттеглянето на човека от това му битие, а поемане на отговорност за постигане на такава обективация, която би осигурила автентичност на битието му в съвместност с другите, защото

обектите и „другите“ е той самият.

От казаното се вижда, че значителна част от обясненията за неавтентичност на битието на човека, каквато е представена в дисертацията, се отнася и до двете различни философски осмисляния. Обясненията на дисертанта, заимствани от редица автори, но преди всичко от публикация на Чарлз Тейлър за формулирането на неавтентичното битиране на човека в обектирането му по времето на модернизма, предизвиква значим философски интерес и се нуждае от още по-енергични изследвания.

Авторът напълно основателно преценява, че неавтентичното състояние на човешкото битиране е философски аргументирано, по негова преценка, преди всичко от философията на Лок и Декарт, като заедно с това обхваща целия спектър на философските проблеми: познание, мислене, и т.н.

Видно е, че Кевин Стивънсън осъзнава значимата ролята на философските идеи за начините на съществуване и преживяване на хората. Философията е мислена и като отговорна за промяна на наличното социално състояние на неавтентично живееене. С тезата си в дисертационния труд докторантът се стреми да допринесе за промяна на обективизираното човешко битие.

За Кевин Стивънсън да се цени настоящето „включва предотвратяване на неговото обективизиране и следователно на придружаващите го реалност, време, и дори това, което се намира в реалността“ (Преглед...,стр .2). В това изискване може би стоят в достатъчна степен ясни особеностите на философизирането на времето от феноменологическата философия.

Кевин Стивънсън приема, че „оценяването на настоящето включва изключването на чувството за собственост“ (Пак там).

Авторът има предвид, че когато е налично, обективизирането „води до усвояване, което включва вземането на това, което се обективизира като инструментален обект, който може да се разшири, за да включи и Аз-а, и по този начин да го приеме като средство към целта, а не като цел сама по себе си“ (Пак там). Навлизането на инструментите, средствата, според автора, „води до разбирането на света като механизъм и по този начин до идеята, че имаме потенциал за инструментален контрол, което от своя страна определя човешката раса като притежател и господар на природата“ (Пак там).

Очевидно под „деобектиране“ се има предвид от една страна преодоляването на разглеждането на обектите само като застинал резултат - без съобразяването с

процесите на тяхната поява и съответно - създаване, а и от друга страна - преодоляването на неавтентичното съществуване на човека, при което неговата жизненост бива използвана като обектност, която може да бъде заменена от всяка подходяща за това обектност, като робота например.

За допълнително изясняване на философските разбирания на дисертанта са необходими пояснения относно значението на използваните термини. Те би трябвало да са поне в две отношения. Едното изисква изясняване на разликите между значението на термина „обект“ и това, което той изразява, и съответно значението на производните термини „обектност“, „обектиране“, „обективизиране“ и „обективност“ „обективиране“. Не става въпрос за пространно изследване. Налага се да се напомни, че всяко построяване на сграда например, както и всяка друга производствена дейност, няма как да не е създаване на обект и с това обективизиране, обектиране, защото терминът „обективиране“ има и значението на придаване на реалност. Всеки осъществен замисъл може да се мисли като обективиране.

Казаното важи и за разликите между значенията на термините „субект“ и съответно „субектност“ и „субект“ и „субективност“.

Философското изследване на Кевин Стивънсън има за цел да разкрие теоретичните основания, поради които философията и съответно - социалните науки и практики, поддържат такова теоретично и практическо състояние като неавтентичното живеене на човека и заедно с това да посочи начините за преодоляването му. Така поставената цел на автора добива вида на задача, която далеч надхвърля изискванията на закона и правилника за постижения за получаването на образователната и научна степен „доктор“. Това е несъмнена заслуга и постижение на автора.

Според Кевин Стивънсън преодоляването на състоянието на човешкото битие, разбирано като организирано съобразно обектното времеене в „сега“ и съответното му теоретизиране, изисква естетизация и импровизация.

Може би било добре, ако Кевин Стивънсън даде по подробни разяснения как по-точно естетизацията и импровизацията ще допринесат за възстановяването в живота на богатство, дълбочина и смисъл.

Търсейки ново разбиране за разбирането, дисертантът разработва теоретизацията си за хипостасите. Намирам, че осъществената връзка на човешкото съществуване с теологическите смисли за Светата Троица е много добро постижение. Може да се

напомни по този повод, че Хегел вече е работил с модела на троичност в разкриване развитието на абсолютната идея.

Проблемът за хипостасите във философията се нуждае от още по-задълбочено проучване. Колегата Стивънсън успешно отъждествява хипостасите с разбирането, а и двете - с начина на живот и архетипове (Дисертацията, стр.320), но с това се поставя само едно начало. Не се изяснява например как хипостасите участват в растежа и преобразуването на човешкото битие в творческото му развитие. Извеждането на хипостасите до отношения в таблица е интересно, но също така е представено твърде общо. Може би било по-подходящо вместо таблица да се направи симулация на функционирането на човешкото битие в хипостасите.

Както за философията на Хайдегер, така и за изследването на колегата Кевин Сивънсън мога да кажа, че отсъства разбиране за спецификата на времеенето на неживата реалност, а също и за времеенето на растителния и животински живот. С това се пропускат особеностите на съвместяването им с времеенето на човека. Отсъствието на изследване на съвместяването им рискува да отнесе към човешкото живеене особености на времеенето при животните и да пропусне значението на времеенето на неживия свят за живота на човека. Трябва да се напомни, че донякъде този въпрос философията решава успешно с откритието на Платон на евристичния метод и неговото значение за човешкия живот (Филеб).

От текста на дисертационния труд на Кевин Стивънсън се вижда, че той е силно привързан към философията като феноменология, защото тя позволява да се мисли реалността през осъществяване на възможности - и то като развитие на жизнеността с разбиране и съответните начини на живеене. Остава неизяснен обаче въпросът как разбирането на феноменологията за ролята на смъртта в човешкия живот може да осигури такива отношения между хората, които да постигнат търсеното богатство, дълбочина и смисъл.

Колегата Кевин Стивънсън следва традицията на философстване, противопоставящо се на науките за природата, които според него обектират времеенето през „сега“ и с обясненията си от причина пречат за достигане до автентично разбиране за разбирането. Тази позиция на философстване, макар и широко разпространена, показва сериозно отдалечаване от самата философия. Онтологията на причиняването е философско познание и основание за поява на научността, имайки предвид философското дело например на Демокрит и Аристотел. Философстване, което се разграничава от науката,

показва невъзможност да обедини смислово реалността и лишава частните науки от философска подкрепа и подпомагане, а заедно с това лишава и философията от научност. С това то се превръща в заплаха за човешкото съществуване във време, когато не може повече да се разчита природата сама да устоява на недостатъците на съзнаването, разбирането и предметяването на човека.

В заключение заявявам, че дисертационният труд на докторант Кевин Майкъл Стивънсън отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р България и Правилника на Софийския университет "Св. Климент Охридски" за получаването на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.3. Философия (Философия с преподаване на английски език) и ще гласувам да му бъде присъдена.

София,
14.09.2017 г.

проф. д.ф.н Александър Андонов